

Resnice, polresnice in statistike

Ob sedanjem narodnostnem trenutku v našem zamejstvu (2)

So tri vrste laži: laž, prekleta laž
in statistika

(Mark Twain, Autobiography)

Janko
Jeri

K tej sarkastični Twainovi posplošitvi bi le še dodal, da so še posebej »manjšinske statistike« obremenjene z najbolj raznoterimi potvorbami in drugimi vzporednimi negativnimi primesmi. Naše primorsko območje seveda ni izjema: septembra leta 1911, če zgolj ilustrativno posežem v polpreteklo razdobje, je bila takratna avstrijska administracija prisiljena pri-

voliti v revizijo štetja na Tržaškem; ta je razkrila množične potvorbe, ko so spremenili v osebe z nemškim občevalnim jezikom na primer železničarja Škerjanca, ki je isto leto kandidiral za poslanca na listi političnega društva Edinost, dalje načelnika tržaške sokolske župe, pa dva slovenska odvetniška pripravnika. Revizija se je sicer nanašala samo na sumljive, sporne zadeve, vendar je v primerjavi s prvotnimi izidi ugotovila 20.834 oseb več s slovenskim občevalnim jezikom, medtem ko se je hkrati zmanjšalo število Italijanov za 23.154 enot. Končni rezultat te revizije je bil, da so ugotovili v tržaški občini takrat 56.916 oseb s slovenskim občevalnim jezikom v Trstu oziroma na sedanjem tržaškem območju 70.032 Slovencev. Glede razporeditve etničnega elementa je zanimivo, da so v tako imenovanem ožjem mestu takrat našteali 12,6 % prebivalstva slovenske narodnosti, v predmestjih skoraj polovico (47,6 %) in v zgornji okolici 91,7 %. Predmestja obsegajo najbližjo okolico mestnega jedra, ležijo pa zvečine še nizko v bližini morske obale in so danes skoraj povsem zrastle z mestom, (Barkovlje, Kjadin, Čarbola, Kolonja, Greta, Vrdela, Lonjer, Rojan, Rocol, Sv. Marija Magdalena, Škorklja in Škedenj). Tako imenovana zgornja okolica (altipiano) pa zajema stare slovenske vasi, ki so še danes večinoma agrarne narave; ležijo pa zvečine na planoti nad mestom (Bane, Bazovica, Kontovel, Gropada, Opčine, Padriče, Prosek, Sv. Križ in Trebče). Posebno občuten je bil slovenski delež v nekaterih najhitreje rastočih predmestjih: tri četrtine v Barkovljah, več kot polovica v Rojanu, Kolonji, Vrdeli, Sv. Mariji Magdaleni in Škedenju ter več kot tretjina v Greti, Škorklji in Rocolu. Slovenski živelj v Trstu se je namreč takrat stalno krepil tudi z dotokom iz slovenskega neposrednega zaledja. Ta priliv slovenskega etničnega elementa je namreč značilen za vse razdobje do leta 1918, ko je bil ta naravni proces nasilno ustavljen, ker so Italijani po koncu prve svetovne vojne zasedli Trst.

Naj takoj dodam, da kratko obnavljam osrednje prvine te »števne geneze« v komaj minulem razdobju predvsem zavoljo tega, da bi lahko bolje razumeli in meritorneje presojali tudi rezultate zadnjega popisa prebivalstva (24. oktobra 1971) oziroma ankete o »jezikovni pripadnosti« na Tržaškem za sedaj sicer šele na osnovi »poluradnih« izidov, kakor je to primer s

člankom v tržaškem tedniku *Il meridiano di Trieste* v letošnji deseti številki pod naslovom *Koliko je Slovencev v Trstu (Quanti sono gli Sloveni a Trieste)*.

Če se še za hip vrnem na stanje izpred prve svetovne vojne: kvalificirani poznavalci so med drugim na osnovi volilnih rezultatov sodili, da je bilo že takrat v samem Trstu prek sedemdeset tisoč Slovencev. Istega mnenja je bil tudi poslanec dr. Rybař 25. septembra 1911 v svoji interpelaciji v deželnem zboru (*Verbali della Dieta provinciale di Trieste, Sessione del 1911*), medtem ko je profesor Roglič vrednotil, da je bila ta številka dejansko še višja — 83 tisoč (*Le recensement de 1910, ses methodes et son application dans la Marche Julienne, Sušak 1946*). Ne glede na to pa velja pripisati, da so ugotovitve tega »revidiranega« štetja, zadnjega v avstrijskem obdobju, šteli strokovnjaki pri pripravah za sklenitev mirovne pogodbe z Italijo po koncu druge svetovne vojne kot najbolj resnično, verodostojno merilo etnične stanja tudi po letu 1945.

Omenjeni članek v tržaškem *Il meridiano*, vsebuje med drugim tudi sodbo, da fašistična politika ni spremenila nobenega Slovenca v Italijana (*la politica fascista non ha trasformato nessuno sloveno in italiano . . .*), kar pa nikakor ne velja za »statistične metamorfoze«. Italijansko štetje (1. decembra 1921) je namreč že pred prihodom fašizma na oblast »ugotovilo« na primer v Trstu le še 18.150 oseb s slovenskim občevalnim jezikom ali skoraj dve tretjini manj kot pred desetimi leti; to še samo po sebi govori dovolj o grobem potvarjanju dejanskega narodnostnega stanja. Sicer pa so sami italijanski predstavniki na pripravah za sklenitev mirovne pogodbe z Italijo po drugi svetovni vojni označili štetje iz leta 1921 za nezanesljivo in neuporabno. Takratni italijanski izvedenec C. Schiffrer (*Autour de Trieste, Paris 1946*) pa o tem štetju ugotavlja, »da najdemo v njem razen hib, ki izhajajo iz težav samega vprašanja (tu misli na občevalni jezik — op. J. J.), še več ali manj grobe potvorbe« in »da so rezultati štetja docela v nasprotju z realnim stanjem stvari in ne vzdržijo kritike.« Na poznejših štetjih v letih 1931 in 1936 niso več ugotavljali jezikovno pripadnost prebivalstva v skladu s fašističnim načelom, »da je v Italiji samo en narod in en jezik — italijanski«, kar so striktno izvajali v vseh področjih. Glede popisa leta 1936 pa je predvsem pomembno to, da je policija vzporedno s štetjem, kakor je razvidno iz italijanskih virov, izvedla še tajno narodnostno anketo, na osnovi katere naj bi »ugotovila« na Tržaškem okoli 40 tisoč Slovencev. Zdi pa se, da so poleg etnične pripadnosti presojali tudi politično razpoloženje do fašističnega režima, saj so kasneje na osnovi teh podatkov novačili za kazenske enote, tako imenovane »battaglioni speciali.«

Štetje, ki ga je 1. oktobra 1945 izvedel v Julijski krajini oziroma v Istri Jadranski inštitut pod vodstvom J. Rogliča, je zajel le nekaj krajev tržaškega področja; vzporedno je namreč tudi potekala anketa PNOO za Slovensko Primorje v Trstu in je trajala do začetka leta 1946. Zaradi prepovedi ZVU anketa ni bila dokončana, razen tega pa so takratne napete razmere na tem območju delo izredno otežkočile; to še posebej velja za tržaško mestno središče, saj je tu anketa dosegla komaj tretjino prebivalstva. Spričo tega je moč jemati njene rezultate le kot enega izmed indicev, po katerem je možno sklepati o takratnem narodnostnem ravnovesju na tem področju. Značilno pa je, da se ti podatki, kar se tiče tržaških predmestij, okolice in drugih

krajev v glavnem ujemajo s številčnim stanjem slovenskega prebivalstva, kakršnega je tod ugotovil popis leta 1910.

Tudi ocena takratne anglo-ameriške vojaške uprave na Tržaškem oziroma v coni A STO (Trieste Handbook 1950, Information and public relations division of Allied Military Government. British-United States zone 1950) na osnovi volilnih rezultatov za občinske samoupravne organe (12. in 19. junija 1949) je le za dobrih 10 % nižja v primerjavi z rezultati popisa iz leta 1910. V Trstu naj bi bilo takrat 50 tisoč, na vsem področju pa 63 tisoč prebivalcev slovenske narodnosti. V tej kratki kronologiji naj še zabeležimo zanimivo italijansko uradno oceno o številu Slovencev v takratni coni A STO, kakor jo je navedla publikacija predsedstva italijanske vlade Documenti di vita italiana (št. 28, marec 1954), po kateri naj bi bilo na tem področju 39.145 rezidentnih Slovencev. Iz poluradnega zunanjepolitičnega štirinajstdnevnika Esteri (št. 8, 1954) pa je razvidno, da je šlo za posredno metodo ugotavljanja na osnovi vpisov v osnovne šole s slovenskim učnim jezikom. Razpredelnica D v omenjeni reviji pa podrobno navaja, da naj bi bilo takrat v Trstu 27.525 rezidentnih Slovencev ali 10,10 % vsega prebivalstva; v Miljah 1435 Slovencev ali 11,37 %; v Devinu-Nabrežini 3476 oziroma 76,50 %; v Dolini 4821 Slovencev in nobenega Italijana; v Zgoniku 1316 Slovencev in nobenega Italijana ter v Repentabru 572 Slovencev in nobenega Italijana. Skupno torej na celotnem področju cone A STO 39.145 Slovencev ali 13,18 % vsega prebivalstva.

Sklepanje o etničnem ravnovesju (še posebej to velja za mesto Trst) na temelju indirektnih metod, kakršni sta med drugim presoja etničnega stanja na osnovi vpisov v šole s slovenskim učnim jezikom in pa analize volitev (političnih in upravnih) ima več temeljnih hib. Spričo specifičnega stanja na Tržaškem pa je jasno, da lahko aplikacija teh dveh metod daje zgolj dokaj dvomljive indice in zaradi tega ni ustrezna za stvarnejšo presojo dejanske etnične strukture na tem območju. Tako je na primer samo vpis v osnovne šole s slovenskim učnim jezikom nazadoval v sedmih letih od 4278 vpisanih učencev v šolskem letu 1945—46 na 2320 učencev v šolskem letu 1951—1952 (povzeto po Slovensko šolstvo v Italiji v luči števil, Primorski dnevnik, 16. maja 1965). Pripomnim naj še, da se je ta stagnacija tudi v prihodnjih letih nadaljevala. Tega nazadovanja pa ni mogoče pripisati nemalega tolikšnemu izseljevanju pripadnikov slovenske manjšine ali tako hudo zmanjšani nataliteti (červavno sta tudi ta dva dejavnika nekoliko vplivala na omenjeno zmanjšanje), marveč je to značilen pojav, po katerem je moč sorazmerno meritorno sklepati o splošni intenzivnosti asimilacije v tem razdobju in vzporednih pritiskih na manjšino s strani večinskega naroda in drugih dejavnikov. Podobni vsebinski pomisleki veljajo za domneve o narodnostnem stanju na osnovi volilnih rezultatov. Upoštevati je namreč treba še posebej sorazmerno močno politično razcepljenost (pluralizem) slovenskih volivcev in še zlasti to, da gre pretežni del slovenskih glasov tako imenovanim italijanskim strankam, kot je Komunistična partija Italije, dalje Socialistična stranka in drugim v nasprotju s položajem izpred prve svetovne vojne, ko je velika večina slovenskega prebivalstva glasovala za dve stranki: slovensko nacionalno in protiiredentistično usmerjeno socialno demokratsko stranko.

Po koncu zadnje vojne so prvič »uradno« ugotavljali število slovenskega prebivalstva 15. oktobra 1961, in to samo na tržaškem območju na

osnovi vprašanja o jeziku, ki ga prizadeti »običajno govori« (lingua abitualmente parlata) v krogu družine, vendar pa je to veljalo — kar moram izrecno poudariti — samo za tržaško in ne za goriško in videmsko pokrajino, kjer prav tako živi avtohtono slovensko prebivalstvo. Najprej nekaj besed o metodi: vprašanje o »družinskem jeziku« je bilo različica že iz avstrijskega razdobja znanega merila »občevalnega jezika« (Umgangssprache, lingua d'uso), kar je pomenilo na temelju »zgodovinskih izkušenj« (s tem se strinjajo domala vsi strokovnjaki) favoriziranje gospodarsko, socialno in kulturno bolj razvitih na račun manj razvitih narodov in narodnosti. V Primorju pa je to bila od avstrijskih časov naprej »prednost« za mestni, in sicer bolj razviti italijanski etnični element na račun v glavnem socialno šibkejšega podeželskega slovenskega in hrvaškega prebivalstva. Skupna izjava vseh slovenskih političnih in kulturnih organizacij (5. oktobra 1961) je pač med drugim upravičeno opozorila, »da so oblasti izbrale najmanj primeren in najbolj neugoden način popisa prebivalstva po narodnosti, kajti prebivalci se bodo morali izjaviti o občevalnem jeziku v družini. Jasno je namreč, da bo tak način popisa nujno izkrivil izide v narodnostno mešanih krajih, kjer je veliko število mešanih zakonov, optantov in Slovencev, zaposlenih v italijanskih družinah ali živečih v skupnosti.«

Iz rezultatov (ki so bili uradno znani šele leta 1965) je razvidno, da je število tistih, »ki v krogu družine ponavadi govorijo slovensko« na vsem tržaškem območju 25 582 oseb, in sicer občina Devin-Nabrežina 2992 Slovencev in 3152 Italijanov; Repentabor 515 Slovencev in 125 Italijanov; Milje 972 Slovencev in 11 651 Italijanov; Dolina 4137 Slovencev in 1032 Italijanov; Zgonik 1148 Slovencev in 164 Italijanov ter Trst 15 819 Slovencev in 256 101 Italijanov; to pomeni skupno na tržaškem območju 25 582 Slovencev in 272 225 Italijanov. Za presojo splošnega narodnostnega stanja slovenske manjšine na Tržaškem sta še posebej zanimivi primerjavi med rezultati popisa 15. oktobra 1961 na osnovi »družinskega jezika« in oceno anglo-ameriške vojaške uprave iz leta 1950, pa tudi italijansko uradno presojo iz leta 1951. V primerjavi z oceno anglo-ameriške vojaške uprave so našteali skoraj 38 tisoč Slovencev manj; v primerjavi z omenjeno italijansko uradno verzijo 13563 oseb s slovenskim občevalnim jezikom manj. Spričo tega je razumljivo, da so predstavniki slovenske manjšine v Italiji zavrnilo rezultate tega popisa kot netočne in v nasprotju z dejanskim narodnostnim položajem. Tudi kvalificirana javnost v matični deželi je zavrnila ta popis.

Jezikovna anketa med rednim popisom prebivalstva 24. oktobra 1971 je bila v deželi Furlaniji-Julijski krajini spet omejena samo na tržaško območje, zunaj nje pa na področje Južne Tirolske, kjer je tamkajšna nemška manjšina zaščitena z mednarodnim sporazumom med Avstrijo in Italijo (dogovor Gruber-De Gasperi 5. septembra 1946). Deželni odbornik Furlanije-Julijske krajine N. Stopper je glede takega sklepa ISTAT (osrednji italijanski statistični urad) sodil, da je sklenil popisati le »kraje, v katerih živijo močna jedra narodnostnih manjšin«, vendar se zdi bolj prepričljiv razlog to, ker je Italija sprejela mednarodne obveznosti do nemške in slovenske narodnostne manjšine. Ni namreč moč zanikati, če se omejimo samo na ta primer, da živi »močno jedro« francoske narodnostne manjšine v Dolini Aoste, saj je bila italijanska vlada prisiljena že leta 1945 privoliti v provizorični statut za to deželo (omenil sem že v prvem delu teh zapisov), ki ga je 26. februarja 1948 zamenjal ustavni zakon št. 4 v skladu s členom 116 ustave, ki je

uvrstila Aosto med deželo s »posebnim statutom«. Dodati še velja, da je Zvezni odbor za etnično-jezikovne skupnosti in za deželno kulturo v Italiji, ki je sekcija Mednarodnega združenja za zaščito ogroženih jezikov in kultur, interveniral pri predsedniku republike, da bi med rednim popisom prebivalstva 24. oktobra 1971 ugotavljali »jezikovno pripadnost« tudi drugod, sklicujoč se med drugim na nedeljivost (podčrtal J. J.) šestega ustavnega člena, ki splošno obvezuje italijansko republiko, da jezikovne manjšine varuje z ustreznimi predpisi (con apposite norme).

Med rednim popisom prebivalstva leta 1971 (zakon št. 14, 31. januarja 1969) na tržaškem območju niso več povpraševali po »družinskem jeziku,« kakor je to bilo leta 1961, marveč je namesto tega osrednji statistični urad v Rimu vstavil za pokrajini Bozen in Trst še vprašanje o »jezikovni skupini, ki ji oseba pripada« (gruppo linguistico di appartenenza); pri tem je uradno navodilo preciziralo, da je treba navesti posamezne »pripadnosti«: italijanska, slovenska ali druga (navesti katera). To spremembo so na italijanski strani pojasnili kot uveljavitev načela »običajnega jezika«, ki ga priporočila ustreznih organov OZN razlagajo kot »jezik, ki ga kdo tekoče govori ali jezik, ki ga najbolj pogosto uporablja v domačem krogu.« Naj ob tem ponovimo že pri razčlenitvi popisa iz leta 1961 poudarjeno stališče, da bi za ugotavljanje jezikovne (narodnostne, etnične) pripadnosti na področjih, kjer živijo Slovenci v Italiji, še vedno najbolj ustrezala metoda z vprašanjem o materinem jeziku v skladu s priporočili OZN. Fotografijo, dejansko etnično stanje bi seveda podala le znanstvena raziskava etničnega izvora prebivalstva, in zato se ne moremo strinjati z glosiranjem v citiranem članku tržaškega tednika, da to ne bi dalo realne podobe marveč le fikcijo situacije (non ci avrebbe fornito un quadro reale, ma soltanto fittizio della situazione ...).

Skupna izjava predstavnikov slovenske narodne skupnosti v Italiji glede popisa leta 1971 (27. septembra 1971) med drugim decidirano ugotavlja, da se pristojni organi niso posvetovali z organi slovenske narodne skupnosti o morebitni obliki popisa po narodnosti in nato izrecno opozarja, da do danes niso dozorele razmere, ki bi zagotavljale, da bi popis ugotovil dejansko številčno stanje pripadnikov slovenske manjšine v deželi Furlanija-Juljska krajina. Ob anketi na osnovi »družinskega jezika« med rednim popisom 15. oktobra 1961 sem zapisal, da je za stvarno, zares objektivno narodnostno anketo spričo specifičnosti položaja na tem območju nujna izpolnitev treh temeljnih pogojev: 1. ustvaritev takih splošnih razmer na anketiranem področju, da pripadnik manjšine ne bo čutil niti najmanjše bojazni, če se kakorkoli (direktno in indirektno) deklarira za člana manjšinske narodnostne skupnosti; 2. ustrezna metoda, s katero mora predvsem soglašati prizadeta manjšina, in 3. integralna, enakopravna soudeležba predstavnikov manjšine v vseh stopnjah popisovalnega postopka. Tudi za popis 24. oktobra 1971 namreč velja, da ni bil vsebinsko izpolnjen niti eden izmed omenjenih elementov, zato takó izvedeni »etnični ankete« ni mogoče pripisovati stvarnejše vrednosti oziroma jo upoštevati kot merilo za presojo etničnega ravnovesja na tem območju.

Nikakor se namreč ni mogoče strinjati s trditvami v Il meridiano, da je današnja tržaška družba že dozorela do te stopnje, če to povzamem s svojimi besedami, da se lahko Slovenci dejansko brez strahu (senza timore alcuno) razglasijo kot taki, pri čemer še omenjeni tržaški tednik navaja, da

tako »priznanje« ne bo kompromitiralo njihove aktivnosti ali bi se utegnili zaradi tega iz kakršnegakoli razloga bati za svoje delo (zaposlitev). Ne gre zanikati, da je prišlo v nekaj zadnjih letih do treznejšega vrednotenja, da so prejšnje enostranske nacionalistične sheme (čeravno počasi in zelo postopno) zamenjali s stvarnejšimi ocenami glede obstoja in sodelovanja z »ustavno enakopravnimi« slovenskimi sodržavljani, vendar pa smo, kolikor bi želeli posplošiti sedanji trenutek, še vedno precej daleč od tiste atmosfere »nediskriminacije in soglasja«, kakor to skuša prikazati omenjeni članek. Tudi če bi bilo, denimo, vse to res in je danes že vse »med in mleko«, kaj pa vsa dediščina brutalnega nasilja iz komaj minulega razdobja ob vzporednih, pogostokrat podzavestnih psiholoških frustracijah, ki so še ostale »v krvi« mnogih generacij, pa vsa danes skorajda nenadomestljiva materialna in še zlasti »duhovna« škoda, ki jo je utrpel naš živelj in zaradi vsega tega (to bi rad poudaril) v svojem splošnem razvoju bistveno zaostal (počrtal J. J.) v primerjavi z italijanskimi soobčani. Te rane so bile pregloboke in posledice pustošenja preveč vsestranske, da bi bilo mogoče vse to izbrisati na mah, še posebej, če upoštevamo (zgolj v ponazoritev), da je na primer resni prelom v odnosu do slovenskih sodržavljanov v Trstu nastal komaj pred osmimi leti (epizoda s Hreščakovo izvolitvijo v tržaški občinski odbor). Če ne rečem drugega, je to pač vsaj prekratko razdobje, da bi se lahko tržaški Slovenec zares svobodno in brez sleherne bojazni deklariral za Slovence, če sploh izpustimo vsakdanje pojave oportunitizma, nebrižnosti in podobnega.

Kako je pravzaprav z dejansko enakopravnostjo Slovencev, najbolj verodostojno ponazarja sedanja stopnja njihove narodnostne zaščite. Neizpodbitno drži, da slovenska narodnostna skupnost uživa v letu 1973 le »drobtinice« tistega posebnega manjšinskega varstva, ki ga je povojna Italija že leta 1945 priznala sodržavljanom francoskega oziroma nemškega jezika v Dolini Aoste in na Južnem Tirolskem. Že leta 1947, če si dovolim še to zgodovinsko primerjavo, so goriški Slovenci zahtevali narodnostno avtonomijo in se pri tem med drugim sklicevali na ravnanje osrednjega zakonodajalca v Aosti in bozenski pokrajini. Šele štirinajst let pozneje (1961) pa je italijanski parlament sprejel zakon za šole s slovenskim učnim jezikom na Tržaškem in Goriškem in še ta edini neposredni normativni predpis v prid slovenske narodnostne skupnosti ni do danes docela izveden. Poslanska zbornica je letošnjega marca sicer dopolnila ta zakon na osnovi predloga Škerk-Belci, vendar pa mora o tem še glasovati senat, da bo ta dodatek začel veljati. Posebni statut, ki je integralni del londonskega sporazuma iz leta 1954, je bil doslej le parcialno uresničen, medtem ko še naprej veljajo nekateri raznarodovalni zakoni iz fašističnega razdobja, če dalje ne naštevamo.

Omenjeni tržaški tednik navaja v ilustracijo znosnejšega sožitja tudi dejstvo, da se je po njegovih podatkih povečalo število Slovencev v tržaški občini za 930 duš; pri tem dopušča možnost, upošteva »mešane družine«, da predstavlja slovenska narodnostna skupnost na Tržaškem 10 odstotkov vsega prebivalstva.

Ponatiskujemo priloženo statistično razpredelnico, pri tem opozarjamo, da so ti podatki neuradni in se na primer tudi podatki iz leta 1961 ne ujemajo povsem s številkami, navedenimi v italijanski uradni statistični publikaciji.

Tržaški tednik tudi pravi, da ni popis pred dvema letoma nikakršen referendum niti ne plebiscit, tudi ne politično sondiranje ali kakšen volilni

Kraji (podatki niso uradni)	1971						1961		
	Izpolnjeni družinski listi			Osebe pripadajoče slovenski skupini			Odstotek	Osebe s slovenskim občevelnim jezikom	Odstotek
	Italijanski vprašalnik (1)	Slovenski vzorec (2)	Oba vzorca (3)	M	Ž	Skupaj			
Sveti Vid	135	4	1	169	283	452	2,7	241	1,5
Staro mesto	21	—	—	17	44	61	0,4	43	0,3
Novo mesto	185	5	2	183	345	528	3,1	540	3,4
Nova mitnica	218	—	1	250	382	632	3,8	416	2,6
Stara mitnica	209	3	4	244	407	651	3,9	498	3,2
Sveti Jakob	234	2	5	247	413	660	3,9	654	4,1
Skupaj mesto	1002	14	13	1110	1874	2984	17,8	2392	15,1
Čarbola	92	2	2	126	184	310	1,8	294	1,9
Škedenj	319	5	8	344	489	833	5	902	5,7
Sv. M. Mg. Zg.	162	1	5	226	278	504	3	381	2,4
Sv. M. Mg. Sp.	450	7	1	632	805	1437	8,6	1312	8,3
Rocol	224	2	4	300	404	704	4,2	452	2,9
Kjadin	103	2	2	165	197	362	2,2	151	0,9
Vrdela	335	8	6	443	665	1108	6,6	1005	6,3
Kolonja	104	5	4	129	179	308	1,8	260	1,6
Greta	146	5	2	168	258	426	2,5	286	1,8
Barkovlje	285	6	5	319	423	742	4,4	895	5,7
Lonjer	134	5	2	179	225	404	2,4	585	3,7
Škorklja	125	5	4	157	214	371	2,2	373	2,4
Rojan	180	1	4	236	260	496	3	388	2,4
Skupaj predmestja (suburbio)	2659	54	49	3424	4581	8005	47,7	7284	46
Sveti Križ	328	8	—	452	502	954	5,7	1097	6,9
Prosek	253	38	6	426	460	886	5,3	887	5,6
Kontovel	161	29	—	265	290	555	5,3	606	3,8
Opčine	402	19	121	682	872	1554	9,3	1571	9,9
Bane	51	5	—	75	80	155	0,9	191	1,2
Trebče	165	22	8	269	276	545	3,3	607	3,8
Padriče	37	37	—	105	121	226	1,3	219	1,4
Gropada	76	4	—	128	126	254	1,5	309	2
Bazovica	208	5	10	308	339	647	3,9	679	4,3
Skupaj zgornja okolica (altipiano)	1681	167	145	2710	3066	5776	34,5	6159	38,9
Skupaj občina	5342	235	207	7244	9521	16 765	100	15 835	100

preizkus javnega mnenja (*una specie di Doxa elettorale*). Vendar izidov etnične ankete, čeravno za sedaj razpolagamo samo še z neuradnimi podatki, ni mogoče obravnavati drugače kot pomanjkljiv in izkrivljen prikaz sedanjega dejanskega narodnostnega ravnovesja na tržaškem območju. Naj ponovim: stvarnejšo etnično podobo bo mogoče ugotoviti šele takrat, denimo čez nekaj desetletij, ko bo slovenska manjšinska skupnost že dalj časa (pod črtal J. J.) uživala popolno narodnostno zaščito, ki bo po svoji vsebini, notranjem razponu, naj še to ponovim, zares enakovredna tisti, ki sta je že od konca vojne naprej deležni francoska in nemška etnična skupnost.

Vrstni red je namreč naslednji: najprej daljše razdobje dejanske narodnostne enakopravnosti in šele potem štetje, seveda ob vseh demokratičnih, pravnih in drugih jamstvih. Nikakor pa ne obratno.

Igor
Torkar

Jetniški soneti

BALADA O MUHI V TEMNICI

Iz jajčeca na zidu moje ječe
previdno majhna muha je pririla,
ko znala že razpenjati je krila
je zdrsnila v vrč vode, kjer trepeče,
na krilcih vznak se bije za življenje,
zvečuje strah ji drobceno sopenje
in hitro pomolim ji bilko slame,
da mi na dlan čez prste lesti jame,
kjer le s težavo stresa mokra krila,
da bi za letanje jih posušila...